

ZA PRAVO SOCIALISTIČNO NAGRAJEVANJE

STALIŠČA TK ZK LITOSTROJA DO NEKATERIH AKTUALNIH PROBLEMOV V PODJETJU

Tovarniški komite ZK Litostroja je na zadnjih dveh sejah sprejel svoja stališča do nekaterih aktualnih problemov. Posebno pozornost je posvetil izdelavi analitične ocene delovnih mest, sprejetju in uvajanju pravilnika o delitvi čistega dohodka v letu 1965 in izpopolnjevanju našega nagrajevalnega sistema s posebnim poudarkom na izgrajevanju delitvenih osnov socialističnega nagrajevanja.

Na seji TK ZK Litostroja o analitični oceni je bil navzoč generalni direktor Ivan Kogovšek, ki je pojasnil delo komisije za analitično oceno delovnih mest in vzroke dosedanje nedeljavnosti.

V živahni razpravi je TK ZK sprejel tole stališče: »Problematika, s katero se komunisti dnevno srečujemo pri svojem delu, je ponovno pokazala, da je neustrezna nagrajevalna politika glavni problem v vrsti še neurejenih vprašanj. Zato je nujno potrebno, da komunisti usmerimo vsa svoja prizadevanja na izdelavo analitične ocene delovnih mest v predvidenem terminu, ki lahko služi kot zelo koristna podlaga pri izdelavi novega sistema nagrajevanja. Za neizvršeno analitično oceno delovnih mest v predvidenem roku odgovarjajo tovarniškemu komiteju ZK oziroma osnovnim organizacijam tisti komunisti, ki so po službeni dolžnosti vključeni v to delo.«

Druge seje TK se je udeležil šef kadrovskega sektorja Miro Završnik, ki je članom pojasnil predlog pravilnika o nagrajevanju vodstvenega kadra in odgovarjal na vprašanja. Nadalje smo razpravljali o pravilniku za stimulatивно nagrajevanje kadrov za izdelavo tehnične dokumentacije. Med drugim sta bili sprejeti file stališči TK:

- TK ZKS Litostroja meni, da je sprejetje pravilnika o delitvi čistega dohodka za leto 1965 nadaljnji korak k decentralizaciji samoupravljanja in istočasno izpopolnjevanje delitvenih odnosov v naši delovni organizaciji. Prav zaradi tega je dolžnost najprej vseh komunistov še posebej na odgovornih delovnih mestih, da v praksi dosledno izvajamo sprejeti pravilnik. Morebitni problemi ne smejo biti razlog za odlašanje uresničevanja vseh pozitivnih načel in meril, ki jih vsebuje. Komunisti v odgovornih strokovnih službah in samoupravnih organih so odgovorni tovarniškemu komiteju in svojim osnovnim organizacijam za dosledno izvajanje tega pravilnika.
- Prizadevanja komunistov morajo biti tudi v bodoče usmerjena k uresničevanju načela delitve osebnih dohodkov po vložnem delu na slehernem delovnem mestu. Pravilnik za stimulatивно nagrajevanje kadrov za izdelavo tehnične dokumentacije imamo za poziti-

tiven korak na poti k izgrajevanju naše nagrajevalne politike, vendar moramo komunisti, predvsem na vodilnih mestih in v strokovnih službah, z vso odgovornostjo pospešiti naša prizadevanja za izdelavo bolj stimulativnih sistemov nagrajevanja tudi za preostale kadre v naši delovni organizaciji. Komunisti na vodilnih položajih in v odgovornih strokovnih službah so odgovorni za izdelavo takega sistema nagrajevanja, ki bo združeval rezultate analitične ocene delovnih mest in pozitivne elemente vseh pravilnikov za stimulatивно nagrajevanje delovnih ljudi v našem podjetju, potem ko bomo uspešno zaključili analitično oceno delovnih mest.

Spoštujemo organizacijska določila

Pravilnik o delitvi čistega dohodka, ki je bil nedavno sprejet, zahteva striktno izvajanje vseh veljavnih organizacijskih predpisov. Še tako dober koncept organizacije in nagrajevanja nam ne prinaša uspehov, če se ne izvajajo organizacijski predpisi.

Navajamo primer iz vsakdanje prakse, ki nam jasno kaže, kakšne anomalije povzročajo neizpolnjevanje organizacijskih predpisov. Ko analiziramo obračunske kalkulacije posameznih naročil (komisij), naletimo na vrsto napak in pomanjkljivosti, ki izvirajo ali iz nepoznavanja organizacijskih predpisov ali iz malomarnosti, ali pa iz iskanja osebnih koristi posameznika.

Te napake izhajajo iz:

1. nepravilnega obremenjevanja posameznih komisij oziroma skupin in podskupin,
2. nepravilnega normiranja del,
3. nepravočasnega oddajanja delovnih nalogov.

Ad 1. Nepravilno obremenjevanje komisij oz. skupin in podskupin nam onemogoča tekoče analiziranje stroškov; ne moremo odgovoriti na vprašanje, zakaj so stroški preveliki ali v obratnem primeru zakaj so tako nizki. Zaradi tega imamo popolnoma nejasno sliko o pravilnosti višine stroškov na komisijo. In preden sploh lahko začnemo tako analizo, izgubimo veliko časa in denarja pri iskanju in odpravljanju napak, ki nastajajo zaradi malomarnosti pri izpisovanju komisijskih števil.

Tudi analiza skupin in podskupin v okviru komisije je nemogoča, ker se zelo pogosto obremenjuje s stroški celotna komisija, ne pa posamezne skupine ali podskupine, kot to jasno predpisujejo organizacijski predpisi.

Ad 2. Povečanja norm, ki se popravljajo na prigovore delavca, so v nekaterih primerih upravičena, v nekaterih primerih pa ne. Nepravilno postavljene norme prinašajo korist posameznikom, na škodo kolektiva proizvodne enote. Enota je zainteresirana, da so stroški na komisiji manjši kot je predkalkulativna cena, ker predstavlja pozitivna razlika njen uspeh, kar pomeni višje osebne dohodke za vse člane kolektiva enote. Torej mora biti interes kolektiva enote, da so norme realne, ker je enota obremenjena za stroške na osnovi norma. Iz tega sledi logičen sklep, da se



tu direktno križata interes posameznika kot delavca, ki dela po učinku in ki teži za čim višjo normo, in interes celotnega kolektiva enote, ki teži k čim realnejšim normam, manjšim stroškom in večjemu poslovnemu uspehu enote.

Ad 3. Nepravočasno oddajanje delovnih nalogov povzroča: a) kopičenje teh nalogov ob koncu meseca, zaradi česar mehanografski oddelek ne more tekoče zasledovati stroškov; razen tega pa mora v kritičnem obdobju ustaviti razpis dokumentacije in obračunavati zakasnele delovne naloge. Vse to povzroča še nadurno delo v oddelku IBM. Tudi sektorji so stimulirani od svojih prihrankov na režiji; zato se bodo morali krivici proizvodne enote sprijazniti s tem, da bodo stroški za tako povzročeno nadurno delo bremenili njihovo enoto;

b) nerealno prikazovanje stanja tekočih stroškov po izdelovalnih nalogih, kar onemogoča zasledovanje dejanskih stroškov po posameznih nalogih in tekoče zasledovanje lastne cene proizvodov, zlasti še pri storitvah, ki jih zato ni mogoče kupcu realno obračunati in zaračunati.

Konkretno navajamo eno izmed točk organizacijskega predpisa, ki govori o tem, kakšen je postopek z delovnimi nalogi.

Delovodja mora sicer zakasnele delovne naloge sprejeti, vendar jih ne sme potrjevati za izplačilo, ampak jih mora takoj izročiti mezdniku. Mezdnik zakasnelih nalogov ne sme obračunati, temveč jih mora s posebnim spremnim dopisom takoj oddati oddelku IBM. Oddelek IBM je dolžen o vseh primerih oddajanja zakasnelih delovnih nalogov obvestiti šefa PE, ki je dolžan napraviti disciplinsko prijavo delavca, delovodje, mezdnika oz. drugih odgovornih oseb.

Postavlja se vprašanje, če imamo organizacijske predpise, zakaj se le-ti ne izvajajo!

Zaradi vseh teh naštetih dejstev nastaja za podjetje velika škoda, ker zaradi naštetih anomalij ne more vplivati na tekoče ekonomsko dogajanje.

S tem primerom smo hoteli opozoriti celoten kolektiv na izredno kritično stanje pri izvajanju organizacijskih predpisov. V prihodnje ne smemo več tolerirati takega stanja. Ukreniti bo treba vse, da se bodo organizacijska določila dosledno izvajala. Znano je, da pripravljamo nov koncept organizacije, ki bo izhajal iz:

— načina proizvodnje; ali proizvajamo serijsko ali individualno,

— iz povezanosti tehnološkega procesa.

Ta se bo bistveno ločil od sedanje organizacije podjetja, ki je prilagojena proizvodnji posameznih proizvodov po proizvajalnih enotah in proizvodnja po naročilih (to je tako imenovana vertikalna organizacija v podjetju).

Poudarjamo pa, da ne bo noben koncept organizacije uspel, če ne bomo izpolnjevali vseh organizacijskih predpisov. Samo tako se bomo tudi po organizacijski poti dokopali do boljšega poslovanja, kar je naš glavni namen.

A. V.

„Morsko ribarstvo“ o Litostroju

Ugledna puljska revija »Morsko ribarstvo«, strokovno-poljudni časopis za vprašanja ribjega gospodarstva na morju, ki ga izdaja poslovno združenje za ribolov »Jugotlantik«, je v svoji 3.—4. številki letošnjega leta objavila na str. 62—65 obsežen članek pod naslovom »Litostroj in razvoj ribarstva v Jugoslaviji«, ki obsežno in s tabelarnimi pregledi, pa tudi fotografskimi posnetki prikazuje naš proizvodni program na področju dieselskih motorjev, dosedanje naše dobave teh motorjev za ribarstvo, dosedanje izkušnje z njimi in načrte Litostroja v prihodnje. Na koncu piše med drugim: »Proizvodnja pogonskih ladijskih motorjev malih moči je samo manjši del proizvodnje dieselskih motorjev v Litostroju. Toda podjetje posveča temu področju zelo veliko pozornost. Litostroj želi, da bi še bolj kot doslej doprinesel svoj delež za razvoj morskega ribištva v SFRJ.«

Volitve v organe samoupravljanja

TRETJI ZBORI DELOVNIH LJUDI

Delavski svet podjetja je na svojem 12. rednem zasedanju dne 14. aprila t. l. razpisal volitve za člane osrednjega in obratnih delavskih svetov, ki jim je potekla enoletna mandatna doba, kakor to določa temeljni zakon o volitvah delavskih svetov in drugih organov samoupravljanja v delovnih organizacijah. Vsako leto se voli polovica vseh članov delavskega sveta oziroma sveta delovne enote.

Pri nas so bile te volitve 14. maja t. l. O njih je bil ves kolektiv podrobno seznanjen na tretjih zborih delovnih ljudi, ki so bili v podjetju 4. maja t. l.

Na zborih so bili po krajših razpravah izbrani kandidati za volitve dne 14. maja.

Pri volitvah smo na novo izvolili 34 članov v DSP in 78 članov v DS proizvodnih enot in sektorjev. Imena novih članov teh organov samoupravljanja bomo objavili prihodnjic.

NOVIM ČLANOM DS

V MESECU MAJU — MESECU NAJLEPSIH PRAZNIKOV NAŠE SOCIALISTIČNE DOMOVINE: MEDNARODNEGA DELAVSKEGA PRAZNIKA, DVAJSETLETNICE NAŠE ZMAGE IN OSVOBODITVE IZPOD FAŠISTIČNEGA JARMA IN DNEVA MLADOSTI, KI GA NAŠA MLADINA PRAZNUJE NA TITOV ROJSTNI DAN — SO VAS VAŠI DELOVNI TOVARIŠI IZVOLILI ZA ČLANE NAŠIH NAJVIŠJIH SAMOUPRAVNIH ORGANOV: DELAVSKEGA SVETA PODJETJA IN DELAVSKIH SVETOV DELOVNIH ENOT. S TEM SO VAM IZKAZALI SVOJE ZAUPANJE, HKRATI PA VAM POVERILI TEŽKE IN ODGOVORNE NALOGE ČLANOV V ORGANIH NAŠEGA SAMOUPRAVLJANJA — TEJ NAJVIŠJI PRIDOBITVI NAŠE SOCIALISTIČNE REVOLUCIJE. KO VAS OB NASTOPU DVELETNE MANDATNE DOBE POZDRAVLJAMO KOT NOVE PREDSTAVNIKE NAŠE DELOVNE SKUPNOSTI V ORGANIH NAŠEGA SAMOUPRAVLJANJA, VAM ŽELIMO PRI SKUPNEM DELU Z DOSEDANJIMI ČLANI DS KAR NAJVEČ USPEHA V VAŠEM PRIZADEVANJU ZA NADALJNI RAZVOJ IN NAPREDEK NAŠEGA PODJETJA KAKOR TUDI ZA NAPREDEK VSEGA NAŠEGA DELOVNEGA LJUDSTVA!

UREDNIŠTVO IN UREDNIŠKI ODBOR

Potek analitične ocene delovnih mest

(Nadaljevanje)

Akcija opisov delovnih mest je bila do 19. aprila opravljena 80%. Pokazala se je potreba, da je treba opise pregledati, da bi vnesli ustrezne popravke zaradi enotnosti. Opise je opravljalo več kot 70 članov kolektiva in je razumljivo, da je kljub enotnim navodilom težko ohraniti enotnost brez preverjanja, ki je že v teku.

nologije in organizacije tovarne ter na strokovnih osnovah za cene dela.

Komisija se je odločila za 18 zahtevkov (karakteristik), po katerih se bodo delovna mesta vrednotila. Zahtevki so razvrščeni v 4 skupine, in sicer:

- A) strokovnost,
- B) odgovornost,
- C) napori,
- D) delovni pogoji, oziroma podrobneje:

- A1 strokovna izobrazba,
- A2 strokovna praksa,
- B1 odgovornost za izvršitev dela,
- B2 odgovornost za delovna sredstva,
- B3 odgovornost za uspeh,
- B4 odgovornost za varnost in zdravje delavcev,
- C1 telesni napor,
- C2 napor v zvezi z organizacijo in ukrepanjem,
- C3 napor v zvezi s komunikacijami,
- D1 delo na prostem ali na prepihu,
- D2 vpliv vode, vlage, kislin, lugov in drugih kemikalij,
- D3 vpliv plinov, pare in neprijetnih vonjev,
- D4 vpliv prahu,
- D5 vpliv umazanosti,
- D6 vpliv ropota,
- D7 vpliv tresljajev,
- D8 vpliv slepljenja ozir. pomajkanje svetlobe,
- D9 nevarnost nezgod.

Analize delovnih mest zahtevkov v skupinah A, B in C se opravljajo po posebnem vprašalniku tako, da dobimo odgovor, kakšna je zahteva, n. pr. po strokovni izobrazbi, po strokovni praksi, po odgovornosti za izpolnitev dela itd. V skupini D (delovni pogoji) pa bo ocenjevanje temeljilo na meritvah in na statističnih podatkih, n. pr. prahu, plinov itd.

Vsa delovna mesta bodo analizirana po vseh zahtevkih metode in bomo dobili odgovore, kakšna je težina delovnega mesta po tistem zahtevku. Vsi zahtevki so razčlenjeni na stopnje od 4 do 14. Vsaka stopnja vsakega zahtevka je definirana, n. pr. B₁ —

odgovornost za izpolnitev dela:

I. stopnja:

na delovnem mestu se opravljajo najenostavnejša dela. Nvestno izpolnjevanje nalog lahko povzroči manjše poslabšanje kvalitete in škodo minimalne vrednosti. Delo je kontrolirano;

II. stopnja:

na delovnem mestu se opravljajo enostavna dela. Kljub vestnemu izpolnjevanju nalog je možnost manjšega poslabšanja kvalitete in povzročitev škode manjših vrednosti. Delo je kontrolirano;

III. stopnja:

odgovornost za izpolnitev dela se kaže v tem, da delavec sprejema navodila za samo-

stojno izvajanje srednje kompliciranih del, ki pa so medfazno kontrolirana. Obstaja možnost povzročitve srednje velike škode ali poslabšanja kvalitete, kar pa se dogaja redko, če delovno mesto zaseda strokovno usposobljen delavec;

IV. stopnja:

na delovnem mestu se samostojno izvajajo komplicirana dela, ki se medfazno kontrolirajo. Obstaja večja možnost povzročitve srednje velike škode ali poslabšanja kvalitete;

V. stopnja:

odgovornost na delovnem mestu se kaže v stalni pozornosti in razmišljanju, da se delo kvalitetno in tekoče odvija. Pri zastojih dela in pri škodah, ki so nastale, je delavec odgovoren, da jih na primeren način ublaži. Odgovornost se odraža tudi izven delovnega mesta, vendar ni velika. Samostojno izvajanje najzahtevnejših del, ki se medfazno kontrolirajo;

VI. stopnja:

odgovornost na delovnem mestu se odraža na osredotočeni pozornosti in razmišljanju, da se delo opravi brez škode; če pa škoda nastane, da jo na strokoven način ublaži. Delo je popolnoma samostojno in delavec sam določa metodo dela;

VII. stopnja:

odgovornost na delovnem mestu se odraža s težkimi in pogostimi različnimi intelektualnimi obremenitvami. Ukrepi, ki jih delavec pri svojem delu podvzema, so povezani z odgovornostjo za preprečevanje velikih izgub. Odgovornost se odraža na kvaliteti dela de-

lovnih mest širokega področja in je za njihovo uspešno delo odločujoča.

Po opisu in analizi delovnega mesta bo komisija ugotovila težino po posameznih zahtevkih — izraženo v stopnjah. Sele ko bodo vsa delovna mesta analizirana in stopnjevana, bo komisija lahko točkovala po tabelah, ki so določene za vsak zahtevek posebej. Točkovna razmerja so določena na podlagi znanstvenih ugotovitev. Če izrazimo v %, so razmerja med skupinami zahtevkov določena takole:

A — strokovnost	32,2 %
B — odgovornost	42,4 %
C — napori	25,4 %
	100,0 %
D — delovni pogoji	43,0 %

Vsega skupaj: 143,0 %

Ocena delovnih mest bo opravljena po zahtevkih skupin A, B in C, ker se ti zahtevki nanašajo na vsa delovna mesta. Delovni pogoji pa bodo obravnavani kot dodatek samo za tista delovna mesta, ki so podvržena nenormalnim vplivom.

Analizo delovnih mest bodo opravljale podkomisije, ki bodo pregledale tudi stopnje za posamezne zahtevke na podlagi opisa in analize delovnega mesta. Vskladitev analiz in stopenj po posameznih zahtevkih pa bo opravila centralna komisija za celo tovarno.

Analizo in predlog stopenj za delovne pogoje bo izdelala služba HTV po meritvah in obstoječih podatkih. Točkovanje in končni predlog za kolektiv bo izdelala centralna komisija.

Glede na ogromno število delovnih mest (nad 1600), ki jih je treba analizirati in pravilno vrednotiti, bodo morali vsi sodelujoči pri analitski oceni delovnih mest vložiti maksimalne napore, da bodo akcijo izpeljali kvalitetno in v roku do 30. 6. t. l.

Nezgode pri delu v letu 1964

V primerjavi s podatki za leto 1963 želimo prikazati, kako so se gibale nezgode v poslovnem letu 1964.

NEZGODE PRI DELU	LETO	
	1963	1964
— Število smrtnih nezgod	—	—
— število nezgod pri delu	679	785
— število nezgod na poti v službo in iz službe	72	106
Skupaj nezgod	751	891
IZGUBLJENI DELOVNI DNEVI	9.957	12.103
Povprečno število zaposlenih	3.445	3.822
Na eno nezgodo odpade bol. dni	13,25	13,6
Na 100 zaposlenih odpade bol. dni	28,9	31,6
% nezgod na 100 zaposlenih	17,0	23,3

Število zaposlenih se je v primerjavi z letom 1963 povečalo za 377 ali za 11,1%, medtem ko so nezgode porasle s 751 na 891 primerov, kar da razliko 140 oziroma 11,85%. Iz tega sledi, da so nezgode nekoliko porasle, če gledamo v primerjavi število poškodovanih glede na vse zaposlene delavce. Porast znaša okoli 2%!

Nekoliko bolj problematičen pa je podatek pri bolniških dnevih, saj ugotovljamo iz podatkov, da so nam ti narasli kar za 2.146 dni. Delno je to upravičeno glede na porast števila zaposlenih. Vendar pa pri tem ne smemo prezreti, da je število bolniških dni na eno nezgodo tudi poraslo, to pa pomeni, da so bile nezgode nekoliko težje.

Iz podatkov po enotah je razvidno, da so nezgode skoraj v vseh enotah porasle (razen PE —PK), prav tako pa se je močno povečal stalež bolniških dni na eno nezgodo, iz česar lahko sklepamo, da so bile nezgode hujše.

NEZGODE PO DELIH TELESIA

Ce pogledamo poškodbe po delih telesa opazimo, da se pripe-tijo najpogosteje ravno na tistih delih telesa, za katerih osebna varstvena sredstva potrošimo praktično največ finančnih sredstev. Osebna varstvena sredstva pa so pogosto neustrezna in tudi nekatere.

Delovni pogoji v posameznih

obratih so še vedno zelo težavni, tako da tudi z najkvalitetnejšimi varstvenimi sredstvi ni mogoče delavce v celoti zavarovati. Tak pojav je n. pr. v metalurških obratih pri čistilnih ulitkov, žerjavovodjih in drugih, kjer bi morali urediti tehnično zaščito v taki meri, da bi bili tamkajšnji delavci enostavno izolirani od vseh možnih poškodb. Ponovno bi se morali zamisliti ob rekonstrukciji žerjavovodskih kabin, kakor tudi hidrokombor za čiščenje ulitkov. Prav ta delovna mesta so tudi vir številnih poklicnih boleznih (silikoza, tuberkuloza, revmatična obolenja, kožna obolenja itd.). Na drugi strani pa bi morala naša nabavna služba s pomočjo služb (HTV) nabaviti takšna osebna varstvena sredstva, ki bi tako po kvaliteti kot po kvantiteti ustrezala potrebam naše proizvodnje oziroma posameznim proizvodnim enotam.

ŠTEVILO NEZGOD PO STAROSTI

Kot za vsa zadnja leta tako tudi za preteklo leto 1964 ugotovljamo, da je odstotek poškodovanih največji pri mladini, medtem ko pri starejših delavcih ta odstotek vidno pada. Vzroke, katerih žrtev so najpogosteje mladi ljudje, je iskati predvsem v tem, da so ti ljudje prehitri v odločanju, pogosto preveč junaški, raztreseni, imajo neurejeno življenje, so nespočiti itd.



Varjenje v livarni jeklene litine: Nikoli brez očal!

NEZGODE PO DNEVIH V TEDNU

Z uvedbo 42-urnega delovnega tedna so se nezgode v dnevih nekoliko spremenile, in sicer s tem, da se na dan pred prostim dnevom (petek ali sobota) dela nekoliko manj kot v ostalih dnevih, s tem pa je tudi nezgod v teh dveh dneh nekoliko manj.

Največ nezgod zabeležimo v ponedeljek in torek; nato v sredo nekoliko upadejo, v četrtek zabeležimo zopet delni porast in na to vse do naslednjega ponedeljka občutno upadajo.

Ce upoštevamo, da delamo le eno soboto v mesecu, je tudi na ta dan precejšnje število nezgod (62).

NEZGODE PO KVALIFIKACIJAH

Dokaj čudna je statistika glede nezgod po ustreznih kvalifikacijah. Vtem ko so prejšnja leta prevladovali nekvalificirani delavci, moramo letos ugotoviti, da so to vlogo prevzeli kvalificirani delavci. Morda je delni vzrok za tako visoko število v tem, da smo vpeljali precejšnje število mlajših delavcev iz industrijske šo-

le, ki so sicer imeli ustrezno kvalifikacijo, vendar pa so bili brez kakršnekoli industrijske prakse. Izredno visoko število poškodovanih je tudi pri visoko kvalificiranih delavcih. Vzroke za to bi bilo bolj težko navajati, vendar je iz nezgodnih poročil razvidno, da te poškodbe izhajajo pretežno iz montažnih del (na terenu ali doma), kjer osnovni delovni pogoji največkrat niso zadovoljivi. Prav tako opazamo pri visoko kvalificiranih delavcih, da delajo preko normalnega časa (nadure), kar tudi doprinaša k številu nezgod.

NEZGODE PRI DELU PO IZMENAH

Ceprav je polno zasedena le prva izmena in beležimo tu največji odstotek nezgod, nas pri drugi izmeni glede na nepopolno zasedenost visoko število nezgod močno preseneča. Tudi v tretji izmeni, ki je sicer najšibkejša glede zasedbe, beležimo sorazmerno visok odstotek nezgod. Iz vsega tega lahko sklepamo, da je nadzor v popoldanski in nočni izmeni dokaj šibak in včasih tu-

(Nadaljevanje na 3. strani)

Če ne veš - LAHKO ZVEŠ!

Odločili smo se za stalni kotichek v našem tovarniškem glasilu za vprašanja s področja samoupravljanja in organizacije poslovanja, na katera bomo sproti odgovarjali na podlagi statuta in drugih samoupravnih aktov.

Prepričani smo, da bomo s tem najbolj prispevali k spoznavanju statuta in pravilnikov in da bodo na ta način naši samoupravni akti resnično zaživel, kot je potrebno v sleherni dobro organizirani delovni organizaciji.

Zato si obetamo, da se boste oglašali v vprašanji, in bodite prepričani, da vam bomo vselej odgovorili.

Samoupravljanje nam daje široke pravice, a nam tudi nalaga številne dolžnosti in terja od vseh nas veliko odgovornost. Vse se med seboj prepleta in je zares izključena popolna neprizadetost, dokler smo člani te delovne skupnosti.

Danes niso več časi, ko lahko rečemo: bodo že odločili... so tako odločili... in podobno.

Za nami je tudi vsaka samovolja posameznikov, ki jo zakon izrečno prepoveduje in preganja.

Vendar je pred nami le neizpolnjeno pooblastilo, dano v imenu družbene skupnosti, kot smo jo sami gradili in utrdili. To pooblastilo, kateremu pravimo samoupravljanje, sproti izpolnjemo z združenim delom, pri vsakodnevnem ustvarjanju in upravljanju.

V tem je smisel dosedanjih skupnih prizadevanj in na tem slo ni ustavna pravica delovnega človeka, da kot enakopraven član delovne skupnosti sodeluje pri izvajanju prav vseh oblik upravljanja.

Vendar ne gre zgolj za obliko samoupravljanja in za način, kako ga uresničujemo. Pomembnejša je njegova vsebina.

Zato ni poglavitno, kdaj in kako volimo organe upravljanja, kolikokrat se ti organi sestanejo in kako odločajo. Pomembno je zlasti, kako se slehernik med nami vključuje v zadevno delo in kako soodloča.

Prav tako ni vse v samem oblikovanju odločitve. Ta je lahko zadovoljiva in strokovno utemeljena tudi brez nas. Zato je mnogo bolj potrebno, da je sleherni odločitev sad splošnega obravnavanja in primerjave različnih stališč, ker samo tedaj lahko govorimo o resničnem samoupravljanju in o vsebinsko premišljenih odločitvah, za katere tudi odgovarjamo.

To pomeni, da ni pravega samoupravljanja brez vsebinsko bogate demokratičnosti, ko so nam dane možnosti upravljanja in jih znamo koristno uporabiti na poti do najboljših odločitve.

Marsikdaj smo spoznali, kako nesmiselno in nesmotrno je obravnavanje in odločanje na pamet, ko smo premalo seznanjeni s predmetom obravnave in odločitve in molčimo v trenutku, kadar je molk za pametno presojo in uspešno odločitev najmanj primeren.

Številne pa so priložnosti, ko bi morali odločiti in ukrepati po pameti, a tega ne storimo, ker smo nezadostno poučeni ali smo bili premalo pri stvari.

Drugič zopet ne vemo, kako bi svojo misel oblikovali in jo uveljavili. Največkrat premalo vemo o lastnih samoupravnih aktih in menimo, da naše stališče sploh ne sodi k stvari, češ da nismo strokovno podkovani ali da je vse to le dolžnost članov enega ali drugega organa upravljanja ozi-

roma pristojne strokovne službe.

Tako torej teče notranje življenje v podjetju mimo nas in se po lastni krivdi ali zaradi neprimerne sramežljivosti oddaljujemo od demokratičnosti odločanja in od zagotovljenega samoupravljanja.

Seveda so še drugi vzroki za določene pomanjkljivosti na tem področju. Vendar bi marsikaj odpadlo, če bi se temeljiteje lotili teh stvari in vselej pripravili za uresničitev pravic in dolžnosti, ki pomenijo samoupravljanje delovnih ljudi v delovni organizaciji.

Potemtakem je za vsakogar koristno, da spozna zadevne pravice in dolžnosti in da se seznanj s temeljnimi akti s tega področja.

Seveda bi bilo najbolje, da taki akti sploh ne nastanejo brez našega aktivnega sodelovanja pri njihovem oblikovanju. Vendar je tudi v najbolj dosledni demokratičnosti obravnave skorajda naravno, da vselej ne čutimo neposredne prizadetosti in da puščamo določene stvari v nemar. Razen tega vsako naše stališče ne more vedno prodrati in je očitno, da so zmeraj v končnem besedilu splošnega akta tudi določbe, s katerimi nismo seznanjeni že iz obravnave pri njihovem oblikovanju.

Spričo tega in ne glede na možnost in način sodelovanja v obravnavi ne moremo nikdar reči, da temeljito poznamo lastne samoupravne akte in da jih lahko zanesljivo uporabljamo kar na pamet.

Nasprotno, v praksi se bomo kaj kmalu prepričali, da smo pri takem navideznem poznavanju zelo zelo blizu nevarni opredelitvi in odločitvi z vsemi obremenilnimi posledicami izrazite nezrelosti.

No, prav iz takih in podobnih razlogov smo se odločili za ta kotichek v našem glasilu. Od nas samih pa je odvisno, kako bomo zadevno pobudo obrnili sebi v prid.

Skušali bomo sproti odgovarjati na vsa pravočasno prispela vprašanja. Vendar je treba vselej računati z določeno zamudo zaradi tiskarskih storitev in z omejenostjo prostora, ki nam je na razpolago.

Ko se bomo morali omejiti glede na časovno stisko ali prostor, bomo najprej odgovorili na vprašanja, ki bodo pomembna za širši krog.

Prednost bomo dajali vprašanjem v zvezi s statutom, ker sodimo, da bo prav ta temeljni samoupravni akt v središču pozornosti, brž ko se prepričamo, da pomeni osnovo za vse naše nadaljnje splošne akte.

Sedaj je statut razmnožen v zadovoljivem številu izvodov in je dostopen po enotah oziroma v okviru družbeno-političnih organizacij. Zato je tudi dozorel čas za vprašanja, ki jih z iskrenim

Glas iz Trebnjega

Tovariš urednik, v eni izmed letošnjih števil našega časopisa, ki ga prav radi prebiramo, ste nas spodbudili, naj bi se kdaj tudi mi oglašali iz našega obrata. Ni nas mnogo (81), a čutimo se eno z vso litostrojsko družino, ki ni majhna, saj jih tudi iz naše okolice mnogo dela v matični tovarni. Zato je tu ime Litostroj vsem prav dobro znano. Žal pa še vedno nimamo na našem posloju oznake, ki je prepotrebna. Načrti za velik napis na strehi, ki bi bil ponoči primerno osvetljen, so že pripravljeni in upamo, da ga bomo ob podpori iz tovarne in razumevanju občinske skupščine kmalu namestili, saj bo v glavnem delo naših rok in bodo stroški zanj zares minimalni. Napis bi bil zelo lepo viden z avtostrade in ceste proti Mirni, prav tako pa tudi z železnice. Razen tega menimo, da bi bilo prav, če bi tudi pri odcepu ceste pri gostilni »Springer« postavili litostrojski znak z napisom in puščico, ki bi kazala pot k našemu obratu.

Se to bi vam radi povedali: Naša sindikalna podružnica je spričo preskromnih sredstev za te namene — organizirala prostovoljno delo za uređitev dohoda k našemu obratu in neposredne okolice ob poslopu. Tako smo uredili majhen park z drevesi pred vhodom in nasuli pot s peskom, desno od vhoda pa smo postavili pokrito kolesarnico, ki je bila že zelo potrebna, saj se precej tovarišev pripelje na delo s kolesi. Sedaj imamo v načrtu še splaniranje in uređitev prostora na južni strani poslopja, da bo za naš viličar primernejši teren. V programu imamo tudi uređitev bališča, ki smo zanj že določili teren in ga obkoličili. Toliko to pot, pa še drugič kaj.

V.

Nezgode pri delu v letu 1964

(Nadaljevanje z 2. strani)

di neodgovoren. Delavci so pogosto prepuščeni sami sebi in se ravno v odločilnih trenutkih ne znajdejo, ne ukrepajo pravilno, ne precenijo dovolj vsake nastale situacije in so včasih tudi zelo površni, kar vodi do raznih nepravilnosti in na žalost včasih tudi do nezdod.

Po urah zaposlitve se ponavljajo podatki iz leta v leto, in sicer so najbolj obremenjene 4., 5., 6. in 7. ura. Presenetljivo visoka je 4. ura (84 primerov), ko vendar vemo, da je v tej uri odmor in bi pričakovali ravno nasprotno.

ZAKLJUČEK

Če na splošno rezimiramo, ugotovimo, da je nešteto nezdod, ki bi jih lahko s pravočasnim in ustreznim posegom preprečili.

Dokaj visoko (glede na prejšnja leta) je tudi število nezdod na poti v službo in iz službe domov, ki nimajo vedno takšnega vzroka, kot ga navajajo delavci. Pri tem sebe sicer nekoliko rehabilitirajo, kolektiv pa močno oškoduje. Tudi glede discipline na delovnih mestih je opaziti precejšnje malodušje. Delavci ne upoštevajo varnostnih predpisov in navodil. Ne uporabljajo osebnih varstvenih sredstev.

Da bi se stanje izboljšalo v letu 1965, predlagamo nekaj najnujnejših ukrepov:

1. Dosledno izvajanje higiensko-tehničnih varstvenih predpisov, navodil in ostalih opozoril, ki prihajajo iz službe HTV glede varstva pri delu.
2. Zahtevati je treba od zaposlenih delavcev, da na delovnih mestih, kjer je to predpisano, uporabljajo vsa osebna varnostna kakor tudi tehnična zaščitna sredstva (očala, antifone, pokrivala — celade, ustrezno obutev itd.).

3. Centralni delavski svet naj zadolži kadroviski sektor, da se prično uvajalni seminarji.

4. V objektu 005 naj se poskuša dobiti ustrejni prostor, kjer bi bila nameščena strokovna oseba za prvo pomoč; to bi se kaj kmalu izkazalo za izredno koristno.

5. Nujno potrebno je okrepiti oddelek HTV z vsaj še eno strokovno usposobljeno osebo, ki bi prišla v poštev za metalurško, strojno ali elektriško stroko. Posebno bi to veljalo za elektriško stroko, kjer bo glede na novi zakon potrebno izvesti pri obstoječih strojih in napravah spremembe, dopolnitve in meritve.

6. Določiti bi bilo potrebno, kdo bo izdelal ustrezne pravilnike HTV. Prav tako bi bilo treba določiti komisijo, ki bi opravila strokovno recenzijo teh pravilnikov. Osnutke pravilnikov bi izdelala služba HTV z ustreznim personalno pomočjo.

7. Čeprav smo v lanskoletnem poročilu predlagali, da se poročila o nezdodah pri delu, kakor tudi vsa problematika glede varstva pri delu bolj pogosto obravnava pri samoupravnih organih, moramo pa na žalost ugotoviti, da se to v preteklem letu ni zgodilo niti enkrat.

8. Na novo nameščeni obratovodje, delovodje, razni referenti itd. morajo opraviti izpit iz varnostne tehnike.

9. Komisije za HTV pri ODS naj posvetijo kakšno sejo tudi obravnavanju letnega poročila HTV in naj predlagajo ustrezne ukrepe in predloge.

10. Želimo več sodelovanja in razumevanja vodstev posameznih PE, samoupravnih organov, uprave, družbeno-političnih organov, kakor tudi vseh zaposlenih delavcev.

Kr.



Delavci pred modelno mizarno so z možnarjem pozdravili prvi maj

Prva tri vprašanja

Sedaj še nekaj vprašanj in odgovorov.

1. A. B. sprašuje, kje dobi statut in druge splošne akte, ker ni dolgo v podjetju in jih še ni videl, a bi se rad seznanil z njimi.

Odgovor: Statut smo razmnožili. Vendar naklada ni mogla biti tako velika, da bi ga vsakomur vročili. Ves kolektiv je svojčas prejel teze za statut, medtem ko je končno besedilo, kot ga je DSP predpisal dne 29. 4. 1964, na razpolago po enotah, njihovih samoupravnih organih in v družbeno-političnih organizacijah. Tam ga lahko dobite na vpogled, a ga morate vrniti, da bo na razpolago tudi za druge sodelavce. Vsi naši splošni akti so evidentirani pri splošnem sektorju podjetja, a jih je vsaj delno najti tudi pri enotah, povečini tam, kjer se najbolj pogosto uporabljajo. Vendar je danes težko priti do marsikaterega pravilnika, ker je že preteklo precej časa od izdaje. Pripravlja se prilagoditev vseh teh aktov novim zakonom in statutu; tedaj bomo odpravili sedanji nedostatek. Toliko časa si skušamo pomagati s pojasnili in z nasveti pravne službe v splošnem sektorju ali pravnega referata v kadrovskem sektorju. Če torej potrebujete takšen splošni akt, vprašajte najprej v vodstvu enote, a z določenimi vprašanji

se obrnite na pravnika v splošnem ali v kadrovskem sektorju.

2. J. B. sprašuje, ali je statut v skladu z novimi zakoni.

Odgovor: Statut je lahko upošteval naše zakone in druge predpise samo po stanju do 29. 4. 1964, ko smo ga sprejeli. Sedaj sproti spremljamo spremembe in dopolnitve zakonov oziroma nove zakone in bo postavljena posebna komisija za usklajitev vseh naših samoupravnih aktov s temi zakoni, kot je predvideno v 574. členu statuta. Statut sam določa pogoje in način za njegovo revizijo (505. člen) in ste lahko prepričani, da bo tudi to utemeljeno vprašanje, kot ste ga naslovili na nas, posredovano organom upravljanja, da ga upoštevajo kot pobudo člana delovne skupnosti za čimprejšnjo usklajitev statuta in drugih splošnih aktov z novimi zakoni.

3. M. C. sprašuje, ali so vsi splošni akti, kot smo jih oblikovali po sprejetju statuta, v skladu s statutom.

Odgovor: Dolej ni bilo primera izrazite antistatutarnosti. Vendar nismo vselej dosledno uporabljali določil statuta, ker se je bilo treba ozirati na začetne težave v prehodni dobi, kot je statut sam predvidel (členi 572 do 583). Resna ovira je bila tudi v okoliščini, da statut ni bil razmnožen in dostopen vsem sestav-

veseljem pričakujemo od slehernega upravljavca.

Osnovno geslo, katerega se bomo držali, smo zapisali v naslovu za ta kotichek oziroma stalno rubriko v našem glasilu.

Torej, če česa ne veste, vprašajte in boste zvedeli, kako smo te stvari uredili oziroma predvideli v statutu in kako uresničujemo samoupravljanje v naši delovni organizaciji.

Dr. B. A.

RIBISKE LADJE ZA TUNIZIJO

Ladjedelnica »Crvena zvezda« iz Pule je pred časom izročila predstavnikom tunizijske nacionalne kompanije prve tri ladje iz serije desetih specialnih ribiških ladij, ki jih grade v puljski ladjedelnici.

Novo tunizijske ladje »Sinane«, »Rašid« in »Ib Maječ« imajo železno konstrukcijo in so namenjene predvsem za ribarjenje v vodah Sredozemlja. Ladje so dolga 24 in široke 6 metrov, a v njih je vgrajen litostrojski Dieslov motor, ki ima 200 KM. Ladje so opremljene z najsoodobnejšimi navigacijskimi sredstvi in posebnimi eksondri, s katerimi odkrivajo in spremljajo ribje jate.

Za lepo slovensko besedo

Izvršni odbor Glavnega odbora SZDL Slovenije je pred dnevi poslal vsem občinskim odborom Socialistične zveze pismo, ki govori o odnosu do slovenskega jezika in njegovi rabi v javnem življenju. Pismo so poslali tudi nekaterim družbeno-političnim organizacijam in strokovnim društvom, zvezam pedagogov, ekonomistov, novinarjev, inženirjev in tehnikov itd. Prava prav je namenjeno vsem delovnim organizacijam in slehernemu občanu, njegov namen pa je docela konkreten in praktičen: zbuditi ter stopnjevati zavest o dragocenosti jezika kot kulturne nacionalne dobrine in kot občila, ki naj tehtne in resne javne stvari izraža v ustrezni, se pravi jasni in lepi obliki. Vsem naslovljencem naj bi bilo spodbuda za dejavno prizadevanje v najširšem okviru.

Iz nadaljevanja povzemamo še nekaj misli. V tisku, televiziji, v dopisih, tehničnih navodilih gospodarskih organizacij, javnih obvestilih, filmskih napisih, na javnih zborih in drugih prireditvah pogosto beremo in poslušamo popačen jezik ali pa namesto slovenske druge jezike tudi tam, kjer to ni niti najmanj potrebno. Mnogo delovnih organizacij iz drugih republik že tiska npr. razna navodila in propagandne priloge v jezikih vseh narodov Jugoslavije, medtem ko precej naših podjetij iz komercialnih razlogov pošilja na trg svoje izdelke z označbami in navodili le v enem izmed teh jezikov, to je v srbohrvaščini. Dogaja se tudi, da »rodajajo v trgovini domače blago samo z navodili v tujem jeziku.

Dolžnost vodstev in organizacij Socialistične zveze je, da se v mejnih svojih dejavnosti zanimajo, kaj se godi s slovensčino. Se posebej pa naj organizacije Socialistične zveze prevzamejo skrb in odgovornost za razvijanje slovenskega političnega izrazoslovja, za čim višjo kulturo govorjene in pisane politične besede.

Ob takšnem odnosu do lastnega jezika bomo znali z vsem spoštovanjem obravnavati tudi jezike drugih narodov.

Nezadostno informiranje

V časopisu podjetja Djuro Djaković je izšel zanimiv članek z naslovom »Nezadostno informiranje«, ki ga na kratko povzemamo:

V zadnjem času se vedno več govori o informiranju članov kolektiva, in to na straneh tovarniškega glasila, z različnimi okrožnicami na različnih deskah in predvsem na zborih proizvajalcev. V nekaterih ekonomskih enotah podjetja pa delavci še zmeraj niso dovolj informirani; dogaja se tudi, da se na zborih delovnih ljudi načenjajo in rešujejo vprašanja, ki niso bistveno važna, vtem ko se problemov, ki zanimajo člane kolektiva, nihče ne dotakne.

Večkrat je v tem podjetju slišati: Ne vemo, kakšen plan smo postavili, kakšni so materialni stroški, ali smo v poslovanju aktivni ali ne, koliko stane ta ali oni proizvod podjetja itd. Morda bi mislili, da se tako vprašujejo člani kolektiva, ki se ne udeležujejo sestankov družbeno-političnih organizacij in organov upravljanja. Toda ne, takšne in podobne izjave je bilo slišati na nedavnem sestanku ene izmed osnovnih organizacij Zveze komunistov. Vse to dokazuje, da je potrebno zborom delovnih ljudi kot najprimernejšemu sredstvu obveščanja delovnega kolektiva posvetiti mnogo večjo pozornost.

Na teh zborih pa naj bi obravnavali predvsem temeljne probleme, kot n. pr. plan, stroške poslovanja, odločbe organov upravljanja itd.

KAJ SO PISALI O NAS

»Nin« iz Beograda je ob koncu meseca marca objavil članek, v katerem člankar vprašuje, ali naša podjetja zato izvažajo, da bi sploh lahko kaj uvozila, ali pa moramo izvažati zato, da bi sploh lahko karkoli proizvajali. Avtor misli na problem izvoza v podjetju Rade Končar iz Zagreba, dotika pa se v nadaljnjem tudi Litostroja.

Da lahko podjetje neovirano posluje, je potrebno, da ima dovolj reprodukcijskega materiala in surovin. Znatno del pa morajo tudi pri R. Končarju uvažati. Za uvoz so potrebne devize; da bi jih dobili, mora podjetje čim več izvoziti. Toda pri nas nobeno podjetje ne razpolaga z devizami; zato banka odobrava potrebna sredstva za nabavo reprodukcijskega materiala. Podjetje sklene z banko pogodbo, da bo določen del svojih proizvodov prodalo v tujino. Toda odobrena sredstva niso zadostna in tako je tudi to eden izmed vzrokov, da je bil januarjski plan v Rade Končarju dosežen le s 60%. Morda so za težavni položaj z reprodukcijskim materialom kriva podjetja, ki ne izpolnjujejo obveznosti do banke. Člankar omenja tu podjetje Litostroj, ki je v lanskem letu izpolnilo svoje obveznosti do banke z 80%, banka do Litostroja pa le s 40%. Torej verjetno ni krivda le na strani podjetij. Pisec končuje članek o aktualnih problemih Rade Končarja in nekaterih drugih podjetij z besedami: Problemov je toliko, da ljudji iz njih sploh več ne vidimo.

»Rad« iz Beograda je aprila objavil članek »Izvoz za uvoz«, kjer govori o problemih nekaterih naših izvoznih podjetij, posebno še o »Rade Končarju« iz Zagreba, ladjedelnici »3 maj« z Reke in Litostroju iz Ljubljane.

V Litostroju morajo od 20.412 materialov, ki jih vgradi v turbine, uvoziti 2118 materialov. Med drugim uvažajo tudi proizvode črne metalurgije, ki jih pri nas ni dobiti. V letu 1965 potrebuje Litostroj okoli 7000 ton proizvodov črne metalurgije. A nabavili so jih samo tri tisoč ton. Naprosili so centralni državni fond, da bi jim odobril uvoz, a so njihovo prošnjo odklonili.

Stanje v Litostroju dokaj verno prikazuje položaj našega izvoza v težki industriji: »Izvažaj kakor veš in znaš, reprodukcijskega materiala pa nikakor ne moreš uvoziti.«

S podobnimi težavami se bore tudi druga podjetja te stroke. Od samofinanciranja pričakujejo, da se bo mnogo bolj vgradilo v naš gospodarski sistem kot pa negibčen sistem »izvoz — uvoz«.

V januarjski številki našega glasila smo objavili izrčen članek inž. Leopolda Šolca pod naslovom »Cevne turbine in Litostroj«. Ta članek je zbudil veliko zanimanje po vsej Jugoslaviji. Objavil ga je med drugim tudi časopis »IT-Novine« iz Beograda pod naslovom »Cevne turbine domače konstrukcije«. Člankar omenja, da lahko z zanimanjem pričakujemo rezultate pionirskega dela pri izdelovanju domačih cevovodnih turbin, ki lahko izkoriščajo zelo nizek padec vode. Časopis je objavil tudi shematično risbo cevne turbine.

O konstruiranju cevovodnih turbin v Litostroju je poročala tudi beograjska »Politika« dne 18. 4. t. l.

Gospodarski vestnik iz Ljubljane je nedavno objavil članek pod naslovom »Sodelovanje na področju strojogradnje«, kjer govori o poslovnem-tehničnem sodelovanju podjetij Litostroj iz Ljubljane, Strojne tovarne iz Trbovelj in Metalne iz Maribora, ki v mnogočem pomeni novost glede oblik integracije med delovnimi organizacijami. Člankar nadalje zelo pohvalno piše o poslovnem združenju »Smelt«, ki so ga ti trije kolektivi ustanovili pred štirimi leti in v katerem se je zbralo že precejšnje število podjetij metalurške, kemične in elektriške stroke.

Na poti integracije so se Litostroj, Metalna in Strojna tovarna Trbovlje sporazumeli, da bodo s specializacijo skupaj proizvajali nekatere artikle in gradili objekte, zniževali proizvodne stroške in povečevali svoje zmogljivosti, da bi tako zadovoljili potrebe domačega in inozemskega trga.

»Privredni pregled« iz Beograda je 27. 4. t. l. objavil med drugim tole:

V Litostroju so letos planirali naslednjo proizvodnjo: 11.080 ton polproizvodov (odlitkov in zavarjencev), 6.880 ton individualne in 3.770 ton maloserijske proizvodnje, poleg proizvodov za lastne potrebe.

Letošnja blagovna realizacija naj bi v Litostroju znašala 17 milijard din. Pomembno je, da bodo od 6.880 ton individualne finalne proizvodnje direktno izvozili 3.730 ton (730 ton vodnih turbin, 350 ton črpalk, 1.500 ton industrijskih dvigal, 650 ton opreme za cementarne, 20 ton reduktorjev in 480 ton talnih transportnih sredstev). Poleg tega planirajo tudi več kot 1.000 ton indirektnega izvoza. Pri tem pa ne smemo pozabiti, da

se bo osnovna finalna proizvodnja povečala za 25%, z ozirom na lansko leto. (V zvezi s tem člankom je bila objavljena tudi slika spiralnega ohišja za HE Bajina Bašta).

»DELO« OB 20.000. šarži

Dnevnik Delo je 30. 4. 1965 zapisal o našem delovnem uspehu tole: Te dni so v livarni jeklene litine v Litostroju opravili 20.000. šaržo v električni peči. Doslej je skozi obe peči v tem obratu steklo 15.134 ton tekočega železa. Prva šarža je stekla 1. VIII. 1951. V električnih pečeh pripravljajo 10 vrst jekel. Opomniti je treba, da sta električni peči v livarni jeklene litine prišli v Litostroj že rabljeni. Zato je velika želja litostrojških jeklarjev, da bi nazadnje le dobili novo 15-tonsko peč. Kljub mnogim tehničnim in kadrovskim težavam pa uspevajo ti litostrojški delavci izpolnjevati visoke proizvodne naloge z vso prizadevnostjo in odgovornostjo. Pomembni delovni uspeh so delavci livarne združili s praznovanjem prvega maja.



LOJZE KOCJANČIČ
V OBČINSKEM ZBORU PIRANA

Pri volitvah v občinski zbor skupščine Piran je bil v volilni enoti v Strunjanu izvoljen za člana tega zbora tudi upravnik našega počitniškega doma v Fiesl Lojze Kocjančič, čigar sliko objavljamo to pot namesto zadnjic iz tehničnih razlogov.

Časopis »Rad« in mi

V prejšnji številki smo zabeležili komentar, ki ga je o naši turbinski proizvodnji napisal »Rad«, organ Zveze sindikatov Jugoslavije. Danes lahko z veseljem ugotovimo, da je tudi ta časopis objavil naš informativni in neformalni popravek s prikazom uspešne proizvodnje jugoslovanskih hidroelektrarn, ki so pretežno opremljene z našo opremo in ki še zmeraj (in kljub nekaterim začasnim zastojem zaradi popravil) presegajo letošnji proizvodni plan. Časopis »Rad« je s tem ustregel zahtevam objektivnega poročanja in pravilnega obveščanja naše javnosti, česar prejšnjemu komentarju lista ne bi mogli priznati.

Naj še omenimo, da smo v zvezi z našim komentarjem h komentarju »Rada« prejeli od uredništva časopisa kar dva dopisa. V prvem so nas prosili za delno skrajšanje našega odgovora, kar smo zavrnili in jih ponovno prosili za objavo celotnega besedila. V drugem so nas sicer obvestili, da bodo naš odgovor objavili v prvi naslednji številki (kar so storili), hkrati pa so se čudili zaradi tona in vsebine drugega dopisa našega podjetja, v katerem smo jih opozorili na delikatnost pavšalnih obdolžitev naše turbinske proizvodnje zaradi posameznih okvar na turbinah in na ton teh kritik, ker vse to lahko izrabi naša konkurenca v tujini. V pismu pravijo, da jim je žal, če je njihov komentar dal za to povod, da pa vsekakor »to ne pomeni, da naš tisk nikakor ne sme pisati o morebitnih defekatih v proizvodnji naše industrije«, s čimer se tudi mi strinjamo; ne strinjamo pa se s povzličnim njevanjem takšnih kritik, ki mečejo slabo in dobro v en sam koš in tako iz muhe delajo slona. Na našo opombo, da se spričo takšnega pisanja o naši turbinski proizvodnji v celoti ne bomo mogli zavzemati za propagando »Rada« med našimi delavci, pa so 19. aprila 1965 odgovorili takole:

»Čemu opozorilo, da se ne boste več zavzemali za propagando našega lista v vašem kolektivu? Za to niste že doslej ničesar storili, čeprav bi morali — in še kako! — prav sindikalni aktivisti vašega kolektiva brati »Rad« kot centralno glasilo sindikatov Jugoslavije. Doslej pa ni prišel v vaš kolektiv niti en izvod »Rada«. No, to je zadeva vašega stališča do »Rada«, vaše ocene njegove koristnosti in potrebnosti, da ga uporabite v svoji vsakdanje dejavnosti. Mi se nismo mnogo zavzemali za prihajanje »Rada« v vaš kolektiv, kajti v Sloveniji izhaja republiški sindikalni list »Delavska enotnost«, imate

pa tudi dobro urejen list vašega kolektiva »Litostroj«, ki ga sicer prebiramo. Res je, da vam je naša propagandna služba poslala nedavno pismo s prošnjo, da popularizirate tudi »Rad« v vašem kolektivu, ker so v centralnem svetu Zveze sindikatov Jugoslavije mnenja, da ne bi smelo biti sindikalne podružnice, ki ne bi prejela »Rada«. Koliko boste za to storili, prepuščamo vam. Menimo samo, da ni nobenega razloga za nesporazume med vašim kolektivom in našo redakcijo. Vsaj mi tega ne želimo in nismo za to dali povoda. Zato vas prosimo, če že obveščate člane vašega kolektiva, kako piše »Rad« o Litostroju, da jih hkrati seznanite tudi z vsebino tega našega pisma. — Kar se tiče vašega članka, ki pravzaprav ni popravek našega komentarja, ga bomo objavili v naslednji številki »Rada«. Pripominjamo, da nismo mislili, da tega ne storimo; hoteli

smo se z vami le tovariško sporazumeti o nujnem skrajšanju članka.

Menimo, da ste na to pristali. — V upanju, da boste to naše pismo pravilno razumeli, želimo vašemu kolektivu mnogo uspeha v prihodnjem delu in pozitivnih rezultatov v njegovo korist in korist vse naše skupnosti.«

Lojalno in z veseljem smo objavili gornji izvleček iz pisma uredništva »Rada« — z enako željo, kakor jo izražajo sami. Pripominjamo le toliko, da so slej ko prej v zmoti, če menijo, da s svojim komentarjem o naši turbinski proizvodnji »niso dali povoda« za nesporazume med nami. Z objavo našega informativnega članka so vsekakor popravili, kar so prej obsodili. S tem imamo vsako polemiko med nami in njimi za končano in zares upamo, da v prihodnje ne bo več nobenega razloga za nesporazume med nami.

Jugoslovani na Belem Nilu

Sarajevski dnevnik »Oslobodjenje« je 15. aprila 1965 objavil pod gornjim naslovom dopis iz Khartuma v Sudanu, iz katerega povzemamo:

Khartum, aprila:

Rabak je majhno mesto z nekaj tisoč prebivalci na desni obali Belega Nila, kakih 350 km od Khartuma. Še pred letom in pol je bilo tu le nekaj kolb iz prsti in slame, česalnica bombaža in oljarna, kakršnih je veliko na bomažnih poljih Sudana.

Ponudba INGRE najboljša

Najprej so do tega majhnega mesta napeljali daljnovod, na prelomu letošnjega in lanskega leta pa so pričeli kopati temelje za veliko tovarno cementa. Oba objekta grade jugoslovanska podjetja, v glavnem s sredstvi dolgoročnih kreditov, ki jih je naša država odobrila Sudanu.

Kako so Jugoslovani prišli na Beli Nil? Zagrebško zunanjetrgovinsko podjetje INGRA se je sredi lanskega leta, potem ko se je investitor odločil, da mu v močni mednarodni konkurenci najbolj ustreza Ingriški pogoji, obvezalo, da bo sudanskemu partnerju poslalo kompletno opremo za tovarno cementa. Z gradbenimi deli, sredstvi za opremo in montažo bodo stroški dosegli blizu 2,5 milijona funtov. Glavni dobavitelji te opreme za cementarno v Rabaku so Djuro Djaković, Litostroj in Rade Končar. Gradbena dela pa bodo opravila zagrebška podjetja Tehnika, Industrijski in Jugomontaža. Kapaciteta tovarne bo 100.000 ton cementa na leto, predvidevajo pa, da bodo s proizvodnjo pričeli na

slednje leto. Na gradbišču cementarne je za sedaj samo 28 strokovnjakov iz »Tehnike«, ki vodijo gradbena dela. Vse konkretne probleme na gradbišču — in teh ni malo, glede na težke pogoje dela v tropskem podnebjem — rešujejo naši strokovnjaki uspešno, z izredno poztvovnostjo in samopremagovanjem. Najtežji problem, čigar rešitev pa je izven njihovih moči, je počasen prevoz potrebne materiala iz Jugoslavije v Port Sudan in posebej iz Port Sudana na gradbišče.

Intenzivna atmosfera tudi za evropska merila impozantnega gradbišča, ki se razprostira na površini 10 hektarov, je razbila monotonijo Rabaka in vnesla dinamiko v življenje na tem področju. V tej fazi gradbenih del jugoslovanski strokovnjaki v glavnem nadzorujejo delo, ki ga opravljajo sudanski delavci. Najbolj komplicirane stroje upravljajo Jugoslovani, dokler se ne bodo njihovi sudanski »asistenti« usposobili za to delo. Tako je to gradbišče hkrati tudi praktična šola, v kateri se sudanski delavci usposablajo za delo v industriji.

Izkušnje naših strokovnjakov kažejo, da je seveda tudi nekaj težav v tem procesu zaradi družbenih, tradicionalnih in zgodovinskih faktorjev. Vendar pa sudanski delavci kažejo kljub težkim pogojem dela izredno izdržljivost in delavnost.

POMEMBEN DELOVNI USPEH: V LIVARNI JEKLENE LITINE JE STEKLA 20.000. ŠARŽA

Reka tekočega jekla

Poglejmo za začetek nekaj podatkov iz letnega poročila Metalurških obratov, da bi dobili jasnejšo sliko o uspehih in težavah.

— iz podjetja je odšlo 51% delavcev, z notranjimi premeštvami vred pa je fluktuacija dosegla 62%. To je nujno vplivalo na proizvodnost dela, kajti za individualno proizvodnjo ne moreš delavca priučiti v nekaj dneh.

— V letu 1964 je bilo kar 18.987 bolniških dni, oziroma 151.896 ur. Z nadurami so nadomestili le dve tretjini izgubljenega časa, kar jasno dokazuje toliko večjo produktivnost delavcev v MO.

— Posebna zavora v proizvodnji je močna iztrošenost opreme. Livarna jeklene litine ima še svoje specifične težave. Pobrskajmo spet po poročilu za leto 1964.

— Veliki problemi so s sušenjem peska, ker sedanji način sušenja v zabojih in v peči za sušenje form sploh ni sprejemljiv in močno ovira proizvodnjo.



— Okvare na pečeh so zelo pogoste, posebno v regulaciji. Nujno bi potrebovali novo 15-tonsko peč, kajti dosedanja sta zaradi iztrošenosti stalno v popravilu. Maloštevne stroje za grobo obdelavo je tudi treba neprestano popravljati in z njimi komaj pokrijemo najnujnejše potrebe.

Dokler bi človek bral samo o takih in podobnih težavah, bi pričakoval, da je produkcija kaj skromna, omejena. Toda ravno konec aprila smo slišali, da je v livarni jeklene litine stekla 20.000. šarža. To je pa moralo steči že nekaj jekla! In prav je, če o tem steče še nekaj besed, saj tak lep delovni jubilej to nedvomno zahteva.

Prosili smo obratovodjo jeklo-livarne inž. Primoža Legata za nekaj informacij. Kljub preobremenjenosti z delom si je utrgal urico časa in nam povedal nekaj zanimivosti.

Kdaj je natanko stekla prva šarža?

— To je bilo 1. septembra 1951. Bila je mala tritonska peč, ki smo jo dobili iz reparacijske mase in je bila že tedaj rabljena. Spočetka smo lahko delali le ponoči, ker podnevi ni bilo električnega toka. 21. junija 1952 je stekla še velika peč. In šele po letu 1954 se je postopno začelo delati še popoldne in dopoldne. In tako delata obe peči še danes, čeprav sta bili obe iz reparacij in že tedaj rabljeni.

In koliko jekla je v tem času steklo iz peči?

— Okoli 115.000 ton.

Koliko vrst?

— To so jeklene litine, sintetični grodlji, prej pa še pretaljevanje odpadkov. Izdelujemo 4 vrste nelegiranih ogljikovih jekel, dve vrsti jekel, 4 vrste za poboljša-



nje, troje odpornih proti povišanju temperature, dve proti obrabi in tri proti koroziji, kislina in ognju.

Kdaj boste dobili novo 15-tonsko peč?

— To bi tudi jaz rad vedel in z menoj vsi drugi, ki delamo v »jeklu«. Vsi si jo želimo; nujno, krvavo nujno je potrebna, toda ni denarja in zaenkrat smo še vedno pri načrtih.

Kadrovski problemi?

— Zelo hudi, rešujemo jih le z največjo težavo. Nimamo niti enega talilca s predpisano šolsko

strokovno izobrazbo. Prirejamo tečaje, pa je zanje žal premalo zanimanja.

Težave z materialom?

— Velike. Nimamo pravega vložka na primer.

Težave z opremo?

— Nepopisne. Razen nekaj manjših pridobitev smo ostali z vso drugo opremo tam, kjer smo bili ob začetku. Imamo premalo hladilne vode in ne pustijo nam izkupati lasten vodnjak. Ni sredstev za zgraditev naprave s cirkulacijo hladilne vode. Za bazen ni denarja. Na mesec porabimo 20 do 25.000 kubikov vode.

Izredno težavni so tudi delovni pogoji, vsekakor najtežji v Litostroju, toda napor in trud ni sta primerno nagrajena.

In za naprej?

— Če bodo peči zdržale, bomo še mi, obupavanja ne poznamo.

Ob koncu naj nam dovolijo naši livarji, čistilci, brusilci, ključavničarji, žerjavovodje, varilci in vsi drugi delavci v jeklu, da jim prav od srca čestitamo k delovnemu uspehu ter jim še naprej želimo podobne rezultate, veliko vztrajnosti, iznajdljivosti in vere v boljše delovne prilike.

M. H.

Povest naše mlinice cementa

»Litostroječani so me gnetli, oblikovali in varili... Potem sem napravila dolgo in naporno pot iz Ljubljane do sem. Spoznala sem vsa prevozna sredstva razen letala. Najtežji je bil zadnji del poti — od Gauhatijskega do Cherrapunjija v pokrajini Assam v Indiji. Le počasi so me vlekli naprej... Večkrat se jim je zataknilo in zastala jim je kri. Včasih je le malo manjkalo, pa bi se znašli globoko pod cesto, kakih 1000 m niže. Tam bi obtičala, nihče me ne bi več pogledal... Morda bi me po dolgih letih kdo iztaknil in me postavil v muzej, kjer bi na ploščici pisalo nekako takole:

»Stari Khasijci so bili dobri kovači. Razen orožja so izdelovali tudi velike kovinaste bobne, katerih takratna raba pa še ni dognana.»

Kobre bi se zaredile v moji votlini, a slon me z rilcem ne bi premaknil. Šibki mostovi pa so navsezadnje le prenesli mojo težo in srečno so me privlekli do Cherrapunjija — središča plemena Khasi, v kraj, kjer pade največ dežja na svetu...

Več ko leto dni se nihče ni zmenil zame. Močilo me je z vseh strani. Barva se mi je oluščila in vse oznake na meni so se izgubile že na poti. Nazadnje so se spomnili, da so me pripeljali sem za neko rabo.

Zopet so me valili in položili na kolesa. Sedaj me varijo. Varita me Mr. D. D. Sarma iz Bihara in Mr. K. Tham iz Shillonga; to delo pa nadzoruje tovariš Silvo Belcijan. Počasi me obračajo in grejejo po vsej notranjosti. Ko bo teh operacij konec, bom spet cela, kakor nekoč v Litostroju... Tedaj bom lahko sprejela vase dnevno po 500 ton zmesi iz kamna in gline. Upam, da bom vse to dobro prebavljala in tako delala čast delovnim rokam iz daljne Jugoslavije, ki so me izoblikovale za moje delo.

Doma so me imenovali »mlin surovin«, potem sem bila »raw mill« in sedaj sem »kor tylliat maw« v gorah plemena Khasi v pokrajini Assam...

Tako se mi je izpovedala mlinica, naša mlinica cementa tu v Cherrapunjiju, v daljni Indiji, kot da se izpoveduje enemu izmed svojcev iz hiše, od koder je prišla. Namesto domotožja jo je prevečala ena sama neugnana volja — volja do dela, uspehov in dolgega življenja. In ta njena neugnana volja je prešla tudi na nas, na nas žive ob njej, ki nam vliva ponos.

Cherrapunji, Assam, Indija, aprila 1965.

Silvo Belcijan



Varjenje mlina surovin na gradbišču cementarne Cherrapunji (Assam, Indija)

Govori in pogovori ob 20.000. šarži

Delovni kolektiv livarne jeklene litine je proslavo delovnega uspeha ob 20.000. šarži lepo povezal s praznovanjem prvega maja. Najstarejši talilci in drugi zaslužni člani kolektiva so se 30. aprila zjutraj zbrali v manjši sobi menze, kjer so se ob skromni zakuski in v prazničnem razpoloženju znašli ob spominih na prve šarže in povedali marsikatero prijetno in neprijetno zgodbo iz svojega dela in življenja v podjetju.

Slovesnosti so se razen vodstva MO in vodstva obeh livarn udeležili tudi generalni direktor Ivan Kogovšek, tehnični direktor inž. Vinko Čizman in sekretar TK ZKS Litostroja inž. Anton Pentek.

Vse zbrane je nagovoril inž. Primož Legat, ki je prikazal razvoj šaržiranja od prve do jubilejne šarže in pri tem pohvalil prizadevnost in delovno vnemo vseh sodelavcev, med katerimi jih je nekaj že več kot deset let pri tem opravilu, ta in oni pa že tudi od vsega začetka. Za njim se je kolektivu zahvalil in mu čestital šef MO inž. Anton Kovič, ki je pomemben delovni uspeh v podjetju širše povezal z vsemi uspehi socializma ob 20-letnici zmage in med drugim lepo izrazil tole misel: »Dosegli smo mnogo uspehov, a želimo jih doseči še več. Zadovoljni smo z opravljenim delom, a z marsičim tudi nezadovoljni. Nezadovoljstvo ni nič hudega, saj nas samo spodbuja k novi vnemi za delo, k večji proizvodnosti in dviganju naših življenjskih pogojev, vtem ko bi otopeli, če bi bili zares z vsem zadovoljni.«

Ob koncu je kolektivu livarne jeklene litine čestital k delovnemu uspehu tudi generalni direktor Ivan Kogovšek in vsem zaželel novih delovnih zmag.

Med zakuski smo se pogovorili z nekaterimi izmed najstarejših delavcev livarne jeklene litine. Najprej s Franjom Grosmanom. Po letih še ni star, a je v Litostroju že od 1. februarja 1952. Svoje delo pri električni peči je nastopil pri stoti šarži. Za delo potrebno znanje in delno tudi že prakso je prinesel k nam z Jesenic.



— Ste imeli kakšne težave pri svojem delu?

Težave so tu in tam z novimi delavci in v priučevanju, pa tudi delovni pogoji še niso najboljši. Vse dosedanje šarže pa so v glavnem potekale v redu.

— V čem je vaše največje zadovoljstvo?

Če se delo nemoteno in hitro odvija, tako da ni nobenih застоjev.

— Kakšni so medsebojni odnosi v vaši skupini?

Pri dobri volji, ki nas preveva, si zmeraj prizadevamo, da so dobri.

— Ali se spominjate kakega posebnega dogodka?

Spominjam se slabega, ko sem bil opečen po rokah in nogah in sem ležal tri mesece v bolnišnici. Vesel dogodek pa je za nas vse vsaka dobro opravljena šarža.

Potem smo se zapletli v razgovor z Ludvikom Debeljakom, ki je v Litostroju že od 16. 9. 1947 in je torej eden izmed prvih Litostroječanov. Delal je najprej v livarni sive litine, po otvoritvi livarne jeklene litine pa ves čas v tej. Svoje znanje in prakso je prinesel z dela v Cinkarni v Celju in z Jesenic, na praksi pa je bil tudi v Ravnah. Sodeloval je pri prvi uradni šarži ob otvoritvi livarne jeklene litine, ki se je udeležil tudi maršal Tito. Spominja se, kako se je maršal zanimal za to delo in napravil tudi nekaj fotografskih posnetkov.

Od tedaj je Ludvik Debeljak ves čas pri tem delu. Prva leta so delali samo ponoči zaradi pomanjkanja električnega toka, potem pa so prešli na tri delovne izmene. Na vprašanje, če imajo pri delu kakšne težave, je dejal:



»Danes je mnogo laže kot nekoč, ko ni bilo žerjavov in drugih pomožnih sredstev. Danes se novinec hitro vpeleje v delo. Pri delu smo bili zmeraj dobre volje in zadovoljni, ko nam je šlo brez zaticov od rok. Odnosi v obratu in pri delovni skupini so po mojem dobri. Moja želja pa je, da

(Nadaljevanje na 6. strani)

Začetek nuklearnih elektrarn

Tretja mednarodna konferenca organizacije Zdrženih narodov o miroljubni uporabi atomske energije pomeni začetek dobe nuklearnih elektrarn. Sedaj lahko že predvidimo konec pomanjkanja električne energije, ki preganja svet že od začetka industrijske revolucije. Sodeč po napredku tehnologije v proizvodnji električne energije s pomočjo nuklearne energije, bo v prihodnje dovolj električne energije za vse narode sveta.

Zelo velik je doprinos dosedanjih treh mednarodnih konferenc k temu napredku. Prvi kongres leta 1955 je snel tančico zagonetnosti z mnogih aspektov jedrske energije in omogočil obnavljanje vezi med atomskimi znanstveniki in inženirji vsega sveta.

Na drugi konferenci se je to mednarodno sodelovanje še bolj razširilo. Tretjo konferenco, ki nas je privedla na prag dobe nuklearnih elektrarn, pa bi lahko

razvitih državah zahteva vedno večje količine te energije. Razen tega pa moramo upoštevati tudi dežele v razvoju in jih pripeljati na nivo današnje tehnologije. Generalni sekretar U Tant je pri soteski v uvodu opozoril, da je glavna tema te konference nuklearna električna energija in da je to ključ k trajnemu razvoju več kot polovice človeštva. Če si predstavljamo, da bo v prihodnosti potrošnja električne

obstoječe hidroenergetske možnosti.

Kakšni so torej zaključki konference glede nuklearne električne energije? Ne gre samo za ekonomičnost. Gre tudi za to, da lahko zaloge fosilnega goriva mnogo pametneje uporabimo kot pa nezamenljive surovine v kemični industriji.

Predsednik konference Emilijanov se je v uvodu dotaknil tega problema: »Surovine za kemijsko industrijo, za proizvodnjo plastičnih mas, sintetičnih tkanin in podobnih proizvodov so zemeljski plin, nafta in premog. To se pravi, da dajejo organska goriva osnovne surovine kemijski industriji. Če bomo nadaljevali s potrošnjo nafte v dosedanjih količinah, jo bomo kmalu porabili in kemijska industrija bo ostala brez svojega najvažnejšega vira surovin.«

Poglejmo, zakaj nam ta konferenca daje povod, da lahko verjamemo v prihodnost nuklearnih elektrarn. Morda je najboljši dokaz napredka v tej smeri porast kapacitete že obstoječih nuklearnih elektrarn v svetu. Medtem ko je bilo leta 1955 instaliranih samo 5 megavatov, jih imamo leta 1958 osemnajst in leta 1964 že pet tisoč megavatov. Prognoze za prihodnost so odlične. Predvidevajo, da bo do leta 1970 že petindvajset tisoč megavatov instaliranih kapacitet v nuklearnih elektrarnah v svetu.

Dokaz, da je nuklearna električna energija prebredla začetne težave, so tudi diskusije o komercialni konkurenci na tem področju. To je samo po sebi jasen znak nastopa ekonomskih činiteljev, ker je konkurenca neizbežen spremljevalec vsakega ekonomskega razvoja.

Raziskave so pokazale, da se bodo v prihodnosti najbolj obnesle večje elektrarne z močjo nad petsto megavatov. Popolnoma mirno govore tudi o načrtih za elektrarne z močjo tisoč megavatov. Kadar govorimo o reaktorjih za odstranjevanje soli iz morske vode — to bo ena največjih pridobitev, ki jih človeku omogoča jedrska energija — mislimo na elektrarne z močjo 2.500 megavatov. Toda treba je posvetiti pozornost tudi drugi strani problema. Vse države namreč ne bodo mogle racionalno izkoristiti električne energije v tako velikih količinah. Upajmo, da bo eno od novih odkritij na področju nuklearne energije tudi ekonomični reaktor manjše moči, ki bo bolj ustrezal deželam v razvoju. Videti je, da nuklearni reaktorji z močjo pod 500 megavatov že kažejo neke ekonomske prednosti v nekaterih od teh dežel.

Sedanji ekonomični tipi reaktorjev za proizvodnjo električne energije so samo prvi korak v tem načrtu. Mnoga poročila o razvoju reaktorjev obljublajo izboljšanje v pogledu ekonomičnosti pri potrošnji goriva. Mišljenja o tem, po kateri poti je treba iti, so različna, toda vsi se strinjajo, da morajo najti boljše konverterje, da bi dosegli boljše učinke. Soglašajo v glavnem tudi glede potrebe t. im. brider-reaktorjev (breeder reactors — reaktorji, ki med delom proizvedejo več nuklearnega goriva kot ga porabijo), čeprav so nekatere države, med njimi Kanada mnenja, da brider-reaktorji ne bodo potrebni še mnogo let ali celo nikoli. Da pa jih večina ima za potrebne, dokazujejo načrti, ki so jih pripravile Anglija, ZSSR, Francija, Nemčija in ZDA.

Doslej smo govorili o nuklearnih reaktorjih, ki dajejo toploto, potrebno za konvencionalne generatorje električne energije.

Demonstrirali pa so tudi direktno termoelektrično konverzijo toplote, dobljene s pomočjo fizije v nuklearnem reaktorju. Zelo zanimiva so prizadevanja ZSSR, ki so svoj vrh dosegla v reaktorju »Romaška«. Ta hitri reaktor, ki kot gorivo troši uranov dikarbid (UC₂), dela na približno 1800°C in od avgusta 1964 proizvaja elek-

trično energijo z močjo več sto vatov.

ZDA upajo, da bodo spomladi leta 1965 lahko demonstrirale orbitalni let svojega eksperimentalnega reaktorja »SNAP 10 A«. Moč njegove termoelektrične konverzije bo 500 vatov. Ta reaktor, ki bo imel uran 235 kot gorivo, cirkonium-hidrid kot moderator in tekoči metal kot sredstvo za hlajenje, ne bo težji od 500 kg. V tej teži je vračunana tudi teža zaščitnega oklepa. Taki reaktorji bodo omogočili, da bodo bodoči sateliti za komunikacijo oddajali prek več kanalov televizijske programe, ki jih bomo lahko direktno sprejemali na domačih televizijskih zaslonih.

Očitno je, da bodo reaktorje tipa SNAP in Romaška, ki so nastali zaradi potrebe po električni energiji v vesolju, uporabili tudi kot male in zanesljive izvore električne energije na zemlji.

Najbolj pa nas zanima odstranjevanje soli iz morske vode s pomočjo nuklearne energije. Če prebiramo poročila iz raznih držav, lahko upamo, da bo ena ali več nuklearnih elektrarn v kombinaciji z instalacijami za odstranjevanje soli iz morske vode

proizvajala milijone m³ sveže pitne vode dnevno, in to že v teku naslednjih štiri do osem let.

Izgledi za uporabo nuklearne energije na morju, o katerih so govorili na konferenci leta 1958 in v katere so polagali velike upe, so sedaj podprti z izkušnjami, ki so jih dobili pri uspešni eksploataciji dveh ladij na nuklearni pogon. Sovjetski ledolomelec »Lenin« je v petih letih dela dokazal prednosti, ki jih nudi nuklearna energija v tej važi službi. Tudi ameriška poltovorna ladja »Savannah« je že dvakrat plula v Evropo in popolnoma opravičila vsa pričakovanja.

Vsekakor je neobičajen in v zgodovini edinstven uspeh, do katerega je prišlo mednarodno sodelovanje v zadnjih desetih letih na področju razvijanja tega velikega energetskega vira bodočnosti. Na konferenci so predlagali, da se izmenjava informacij ne samo z znanstvenega področja, ampak tudi v zvezi z najsubtilnejšimi tehnološkimi procesi še poveča.

Domnevajo, da bodo do konca tega stoletja polovico svetovne električne energije proizvajali nuklearni generatorji. Če se bo največja bodoča energetska baza še naprej razvijala s pomočjo mednarodnega sodelovanja in spoštovanja sporazumov, bo nuklearna energija veliko pripomogla k ohranitvi miru ter k večji sigurnosti in blagostanju na svetu.

Razvoj energetike v Sloveniji

IT-Novine iz Beograda so dne 31. 3. 1965 objavile tudi članek »Program, ki zahteva 300 milijard dinarjev«, kjer govori o razvoju energetike v Sloveniji.

Iz članka izvemo, da je bilo v Sloveniji od 1948 do konca leta 1961 zgrajenih 7 večjih hidroelektrarn. Zgradili smo tudi eno termoelektrarno, dve pa rekonstruirali. Pred dvema letoma smo pričeli graditi v Ljubljani toplarno in kmalu nato še največjo HE v Sloveniji — Srednjo Dravo I, obenem pa smo dalje gradili termocentralo v Trbovljah.

V okvirnem programu za perspektivni plan do leta 1970 je iz-

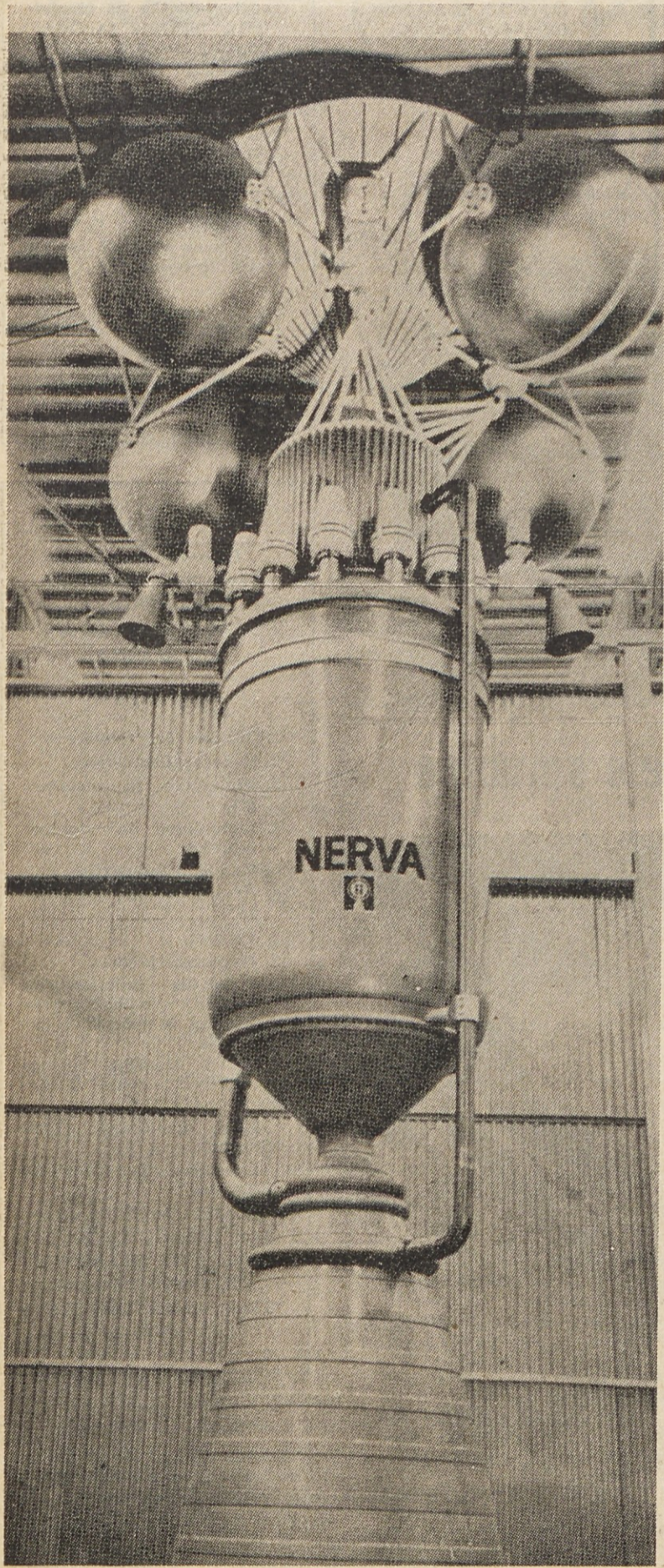
delan predlog za nove energetske objekte: TE Sošanj B, sistem sedmih savskih hidroelektrarn, HE Srednja Drava II in HE Trnovo.

Poseben problem gradnje teh objektov je njihovo financiranje. Če bi jugoslovanska investicijska banka odobrila vse našete objekte, bi morala banka zagotoviti okoli 120 milijard dinarjev, decentraliziranih sredstev pa naj bi bilo 130 milijard. Zanimiv je tudi predlog, da bi razpisali republiško posojilo za angažiranje sredstev gospodarskih organizacij z rokom vračanja od 15 do 20 let.

POUCEN IZLET



Dne 23. IV. je priredil IC Litostroja ekskurzijo za predavatelje in slušatelje tečajev o strojni opremi za hidroelektrarne. Ogledali so si Turboinštītut v Sentvidu pri Ljubljani, HE Medvode, HE Završnico in HE Moste. Ekskurzija je lepo uspela in je nedvomno prispevala k jasnejši predstavi tečajnikov o strojni opremi naših hidroelektrarn



Model ameriškega nuklearnega motorja NERVA

imenovali konferenco uresničeno.

Na konferenci so poudarili, da bo svet do konca tega stoletja potreboval vse večje količine električne energije. Pospeseni tempo znanstvene revolucije v

energije dežel v razvoju dosegla vsaj raven današnje potrošnje v razvitih deželah, vidimo, da bi bila potrebna tolikšna količina električne energije, da bi bile kmalu izčrpane drugače ogromne rezerve fosilnega goriva na zemlji in

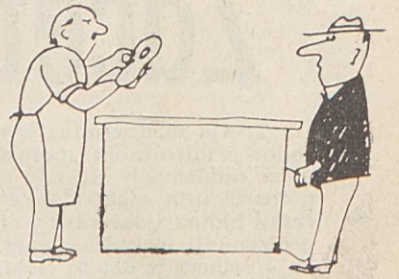
Dve izposojeni karikaturi



Peter Mozolec: OBVEŠČENOST (ilustriral Marijan Bregar)

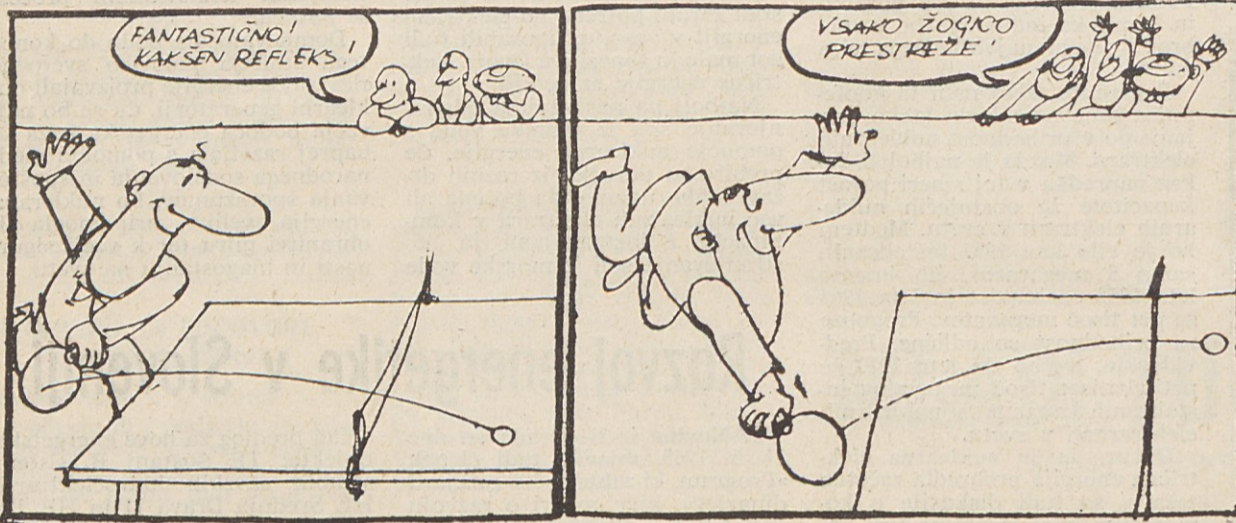


(Delo, 27. 4. 1965)



— Ste mnogo hodili med dopustom?
— Ne! 10.000 km sem prevozil. Luknja je od pedala za plin (Libojski keramik)

Kaj je lepoticenje?
Lepoticenje je plomba na zob časa.



Jaka Sulc: »PING-PONG« MOJSTER (ilustriral Milan Maver)



(Ljubljanski dnevnik, 28. 4. 1965)



D-PISKER

Nekdo je po telefonu vprašal za sortiment proizvodnje potniškega obrata.

Pri naštevanju posameznih serij vozil se je zataknilo pri serijah Dt in Dp. Tovariš na drugem koncu žice ni mogel razlikovati serij Dt in Dp, zato mu je poročevalec pomagal takole:

»Dt kot D Titograd, Dp kot D Pisker!«
(Odmev tovarne, »Boris Kidrič«, Maribor)

SAPA IN PROIZVODNJA

Prvi: »Povej mi razliko med rokoborcem in proizvodnjo!«

Drugi: »Ni razlike: sapo lovita obadva.«
(Odmev tovarne, »Boris Kidrič«, Maribor)

ČE DRUGAČE NE GRE

V neki pisarni imajo nad umivalnikom tablico z napisom: »Umivalnik ni pljuvalnik, ne pepelnik in ne smetišnica!« Neka snažilka iz drugega obrata je po naključju prišla v to pisarno; ko je prebrala to opozorilo, je rekla:

»Da, če že res drugače ne gre, bi morali take tablice tudi drugod izobesiti.«
(Odmev tovarne, »Boris Kidrič«, Maribor)

HARMONIKA IN PROIZVODNJA

Prvi: »Kakšna je razlika med harmoniko in proizvodnjo?«

Drugi: »Nobene. V obeh šumi in brni.«
(Odmev tovarne, »Boris Kidrič«, Maribor)

ŽENE NE SMEJO VEDETI

Dva Litostrojčana se srečata popoldne v mestu. Prvi poprosi drugega, če mu lahko posodi dva stotaka. Hkrati ga prosi, naj tega ne pove njegovi ženi.

— Posodim ti, — pravi drugi, — a tudi jaz te prosim, da ne poveš moji ženi, da sem imel ta denar.

EDINI TAT ...

— Pravijo, da zasačijo in kaznujejo pri nas v tovarni vsakega tatu ...
— To je prav in lepo, toda med nami je tat, ki ga po zakonu ne moremo kaznovati, čeprav nam dela največjo škodo.
— ???
— To je tat, ki nam krade čas.

Iztekajo se bele smučine



10. in 11. aprila so se zbrali smučarji Litostroja, da obračunajo med seboj in se pomerijo za »zlato smučko« med posamezniki in za prehodni pokal med ekipami sindikalnih podružnic.

Tehnični rezultati:
V skokih je zmagal Marijan Klemen, SN, 32,5 m.
V teku je bil prvi Miro Žibert, MO, 11,56.

Veleslalom: Peter Prezelj, HS, 48,1.

Kombinacija: Marijan Klemen, SN, 17 točk.

Ekipa: SN (Klemen, Kos, Krtnik, Bolha) 17 točk.

LITOSTROJ PRVI MED KOVINARJI

Le štirinajst dni po tovarniškem prvenstvu je bilo na planini eno naših najtradicionalnejših zimskošportnih tekmovanj: prvenstvo

kovinarjev Ljubljane in Zasavja. Udeležili so se ga tekmovalci 9 sindikalnih podružnic.

Tehnični rezultati:

Smučarji do 35 let:

Milan Celik, Litostroj, 1:01,2.

Smučarji nad 35 let:

Ivo Bernik, Tiki, 1:05,1.

Ekipa:

1. Litostroj (Celik, Klemenčič, Klemen) 3:11,6

2. Jožef Štefan (Eržen, Stupar, Potokar) 3:15,2

3. STT (Sirše, Bajda, Špilar) 3:17,9

Zmage na kovinarskem prvenstvu smo še prav posebno veseli, saj pomeni blažilen obliz na poraz v troboju na Pohorju. Zato vsem tekmovalcem naše iskrene čestitke z željo, da pokal ohranijo še naslednje leto, ko bo organizator spet Litostroj.

ETO



Ura je 14, a že so pri izhodu, kot da so s satelitom odjadrali z dela ...

STROJNIŠKI VESTNIK

glasilo oddelka za strojništvo, inštituta za turbostroje, društva strojnih inženirjev in tehnikov SR Slovenije

Prinaša aktualne članke iz strojništva, pregled domače in tuje strokovne literature, društvene vesti, poročila o delu in uspehih vseh vodilnih tovarn strojne industrije

Izhaja dvomesečno v nakladi 3000 izvodov.

Uredništvo in uprava:
Ljubljana, Aškerčeva 16.

TEHNIKA

Časopis »Tehnika«, organ Zveze inženirjev in tehnikov Jugoslavije, izhaja vsakega prvega v mesecu.

Obseg:

1. Splošni del tehnike
2. Naše gradbeništvo
3. Rudarstvo in metalurgija
4. Strojništvo in elektrotehnika
5. Kemično industrijo
6. Prehranjevalno industrijo
7. Promet
8. Organizacijo dela
9. Obvestila industrijskih podjetij o njihovih proizvodih in tehničnih dosežkih

Vsaka številka obsega približno 25 strani velikega formata 21×29 cm.

Letna naročnina: 12.000 dinarjev.

Posamezna številka: 1250 dinarjev.

Naročila pošiljajte na naslov: DIREKCIJA ZA IZDAVAČKU DELATNOST »TEHNIKA«, Beograd, Kneza Miloša 7/II; telefon 30-106, 30-057 in 30-024

Časopis »Litostroj« izhaja mesečno (s posebnimi prilagami) v nakladi 5.600 izvodov — Ureja ga uredniški odbor. — Glavni urednik dr. Branko Vrčon — Odgovorni urednik Pavel Perko — Tehnični urednik Estera Lampič — Tel. uredništva 33-511 (h.c.), telefon glavnega urednika 580, odgovornega 415 — Cena posamezne številke v prodaji 30 din — Poština plačana v gotovini — Rokopisov ne vračamo — Tiskarna tisk »Primorski tisk« v Kopru.